

שעת הדחק וחירום (Emergency Situations) בשבת - שיעור 224

I. מניעת חילול שבת בשיחת טלפון

(א) יש ארבעה איסורים בשיחת טלפון בשבת (א) הרמת השפופרת (מכה בפטיש, מוליד, מוקצה, הבערה) (ב) החיוג (dialing) משמיע קול (ג) השיחה מולידה ניצוצות ומשמיעה קול (ד) החזרת השפופרת לעריסתה מנתקת את המעגל החשמלי וגורמת שהטלפון ראוי שוב לניהול שיחה

(ב) בארבעה דרכים ניתן להקל על חילול השבת (כאשר הזמן אינו בהול) (א) על ידי נכרי בדרך שינוי (ב) על ידי קטן בדרך שינוי ויבקשו מי שלא האב או האם (ג) גדול בשינוי (ד) על ידי שנים שעשו (תורת היולדת דף פ"ג)

II. Burglars

גנב הפורץ לדירה או אפילו אינו פורץ אבל עוסק בדבר מכיון שיש חשש שיתקוף את הנמצאים בה מותר לכל אדם לטלפן למשטרה (שש"כ מ"א - כ"ה) ועיין במג"א (שכ"ט - סק"ה) דבאדם יחיד יניח ליקח את כל ממונו ולא יחלל את השבת ועיין בארחות חיים (סק"ו) שהקשה על המג"א מהבא במחתרת דמותר להורגו אף בשבת לכן צריך לומר דזה דוקא אם הגנב אינו רודף או חשש רודף דהבא במחתרת השכם להורגו אך מ"מ יכול בעל הבית להתנגד למענה הגניבה ולהיאבק עם הגנב אע"פ שע"י זה יחשב הגנב לרודף ואז גם יוכל בעה"ב להורגו אפילו בשבת דסברא הוא שאין אדם חייב לעמוד ולראות שגוזלים וחומסים כל רכושו (שם בשם הגרשז"א)

III. Fights

ריב אשר עלול להחריף ולהגיע לשפיכת דמים וכן בכל מקרה שעלול להביא לידי פיקוח נפש מותר להזעיק את המשטרה (שש"כ מ"א - כ"ו) ועיין באג"מ (א - קכ"ה) בענין מלאכה בשבת משום פחד מיתה שהביא דעת המהרי"ק (קל"ז) דמחדש בעובדא דנכרי שאמר בשל לי קדרה בשבת ואי לא קטלינא לך ביבמות (דף קכ"ה:) היה לרבי שמעון רק איסור מדרבנן מטעם שהיא מלאכה שא"צ לגופה כמו הריגת מזיקין דאין אכילת העכו"ם צורכו אלא סילוק הפחד צורכו שזה הא רק בהמעשה שעושה בלא תכלית שיאכל העכו"ם וכמו הוצאת מת שהצורך הוא שלא יהיה כאן לשיטת התוספות (שם ז"ד:) או שרוצה שלא היה מת כלל לשיטת רש"י (שם ז"ד.) לכן אם הנכרי הכה איש יהודי באופן דצריך להתנגד הנכרי ולהיאבק עמו כגון שיש חשש הזיק גופו יש לומר לחבול או להרוג הנכרי נחשב רק למלאכה שאינה צריכה לגופה ומותר כמו צד נחש

IV. Floods and Fires

כל מה שמותר להציל מפני הדליקה מותר להציל ממים ומשאר דברים המאבדים (של"ד - י"ט) ולכן אסור לומר לנכרי להציל (של"ד - כ"ה וכו') וע"ע ברמ"א (סעיף כ"ו) שכתב בזמן הזה שאנו שראויין בין א"י מותר לכבות דליקה בשבת מחשש סכנות נפשות והזריז הרי זה משוכח מ"מ הכל לפי הענין ועיין בשו"ע (תק"ד - ה) וההג"ה (שם) דמותר לכבות דליקה אפילו בשבת בזמן הזה

- (א) בית חולים שדלתותיו נפתחות ע"י קטילת קרן אלקטרונית (electric ray) אם הזמן בהול יכנס כרגיל אם לאו יכנס ע"י נכרי או יכנס עם רופא שנכנס לצורך פקוח נפש או יוכל להצטרף עם חולה שנכנס או דרך מתעסק שיבקש אדם שאינו יודע שבכניסתו מופעל חשמל שיפתח את הדלת או ע"י קטן שאינו שלו או ע"י שינוי (תורת היולדת זף ק"ס)
- (ב) יש לעיין כשבא אחד לבקר חולה ונכנס מחלל שבת (שלא לצורך פקו"נ) ופתח את הדלת באיסור האם נחשב דבר זה כמבשל בשבת שאסור גם לאחרים לאכול מזה (ש"ח - ה) ונראה שפתיחת דלת נחשבת רק כמבריה ארי ורק הסרת מניעה וע"ע באג"מ (ז - ע"ח וע"ז) דלא משמע כן ואפשר לומר שדינו כשווגג דלשיטת הגר"א מותר מיד (מ"ב ש"ח - סק"ז) ועיין בתורת היולדת (זף ק"ס) וע"ע בשש"כ (ה - כ"ג - הפרה קמ"ו)
- (ג) קטע קרן אור בטעות האם אסור לו לזוז ממקומו לכאורה אין זה אלא פסיק רישיה דלא איכפת ליה (בה"ל ש"כ - י"ח) שהרי אינו צריך את חיבור הקרן ולצורך מצות היום יש להקל (תוספות סוכה ל"ג:) ואם יש אפשרות ימתין עד שיעבור רופא לצורך פיקוח נפש או יבקש מנכרי שיעמוד רגע במקומו וה"ה בבית הכסא שהמים יורד ע"י קטיעת קרן שאין מחויב לעמוד שם

.VI מי שרוצה לטלפן לברר אם קרובו עדיין חי כדי שחילול השבת שבנסיעתו לא יהיה בחנם עיין ביומא (פ"ג.) דמי שנפלה עליו מפולת ספק הוא שם ספק אינו שם ספק חי ספק מת ספק נכרי ספק ישראל מפקחין עליו את הגל וא"כ כ"ש שמותר לחלל שבת מספק על קרובו ואסור לו לטלפן להודע אם הוא עדיין חי כיון שחילול שבת זה לא יוסיף לחיי קרובו אלא רק בא למנוע חילול שבת ומאחר שחילול שבת זה מותר וחייבים לעשותו אין היתר לטלפן (תורת היולדת זף קמ"ח בשם הגרי"ש אלישיב) ודלא כהגאון רח"פ שיינברג דכל דאפשר לברר ע"י שינוי עדיף

.VII אם מותר לבעל להיות בחדר הלידה בשעת לידה

- (א) עיין באג"מ (י"ד ז - ע"ה) דאם יש צורך אינו רואה איסור ואף בלא צורך אינו רואה איסור אבל אסור לו להסתכל ביציאת הולד ממש שהרי אסור לו להסתכל במקומות המכוסים שבה בנדתה ובמקום התורפה הא אסור אפילו בטהורה וע"י מראה נמי אסור וע"ע בשו"ת מנחת יצחק (ח - ל) שמתיר רק במקום חשש סכנה
- (ב) יולדת שמתוך פחד הלידה רצתה שבעלה יחזיק ידיה בשעת הלידה והיא נדה עיין בשו"ת מנחת יצחק (ה - כ"ז) שכתב דדבר זה מסור למורה הוראה להורות כפי צורך השעה שלא להקל בדבר למען שלא יזלזלו ההמו דנשים דעתן קלות ויש לחוש שמבקשות זאת משום קלות דעת ולא משום טירוף דעת וע"ע בשו"ע (שכ"ט - ה) בענין סומא

.VIII חולה מסוכן שמונח בבית חולים מהו ליסע אצלו עם אוטו שלו כדי

להביא לו מאכלים כשרים פשוט שע"י נכרי מותר אבל אם אין נכרי תלוי במחלוקת ראשונים דלטעם הרא"ש שמא יקוץ החולה בנבילות ולא יאכלנו ויבוא לידי סכנה הכי נמי מותר אבל לטעם הר"ן בכל כזית וכזית יש איסור א"כ בנידן דידן דע"י נסיעה באוטו מתהווה בכל רגע ורגע אלפי הצתות אש וצ"ע ועיין בקיצור שו"ע (ס"ג - ז) שאם החולה אינו יודע טיב המאכל וסובר שהוא מאכל כשר אין שוחטין בשבילו